

Ա. Ռ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Հայրենական պատմագիտությունը մեծ կորուստ կրեց. 84 տարեկան հասակում կյանքից հեռացավ Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի իսկական անգամ, նշանավոր հայ պատմաբան Արզաւ Ռուբենի Հովհաննիսյանը:

Ա. Ռ. Հովհաննիսյանը ծնվել է 1908 թ. Քրիլիսիում: 1938 թ., 30 տարեկան հասակում, նա պաշտպանել է դոկտորական թեզ, եղել է պրոֆեսոր, ամբիոնի վարիչ, իսկ ավելի ուշ, 1947—1953 թթ., Երևանի պետական համալսարանի պրոռեկտոր:

Արզաւ Հովհաննիսյանի կյանքը անխախտելիորեն կապված է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հետ: 1940—1960 թթ.՝ հանդիսանալով հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս ֆառուդար, իսկ 1960—63 և 1967—1987 թթ. Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի փոխպրեզիդենտ, նա մեծ ավանդ է ներմուծել հասարակական գիտությունների զարգացման և գիտական կադրերի պատրաստման բնագավառում: Մեծ է Ա. Ռ. Հովհաննիսյանի անձնական ներդրումը պատմագիտության մեջ, որը նա հարստացրել է բազմաթիվ արժեքավոր հետազոտություններով: Ունենալով գիտելիքների լայն մտահորիզոն, բազմաթիվ ֆիլ հետաքրքրություններ, տիրապետելով բազմաթիվ ավարտական լեզուների, նա հետազոտել է մի շարք պատմական պարբերներ՝ հայ-ռուսական հարաբերություններից մինչև ֆրանսիական մեծ հեղափոխություն և ուսույթական սոցիալիզմ:

Հայագիտության բնագավառում Ա. Ռ. Հովհաննիսյանի արդյունավետ աշխատանքը թույլատրելի է ընդհանրացնել հայ ժողովրդի 18-րդ դարի վերջի և 19-րդ դարի սկզբի պատմության հիմնական պարբերները: Այդ պարբերներն արտացոլվել են նրա արժեքավոր աշխատություններում, ինչպիսիք են «Հովսեփ Էմին», «Ռուսաստանը և հայ ազատագրական շարժումները 18-րդ դարի 80-ական թթ.», «Անդրկովկասի միացումը Ռուսաստանին և միջազգային կացությունը 19-րդ դարի սկզբին» և այլ աշխատություններ:

Ֆրանսիայում մեծ նախաձեռն և գնահատանքի են արժանացել Ա. Ռ. Հովհաննիսյանի ֆրանսիական մեծ հեղափոխությանը և ուսույթական սոցիալիզմին նվիրված արժեքավոր աշխատությունները:

Լինելով այդ հարցերի նշանավոր հետազոտող Վ. Պ. Վուլգինի աշակերտը և հետևորդը, Ա. Ռ. Հովհաննիսյանը պատմագիտության այդ բնագավառը հարստացրել է յուրահատուկ հետազոտությունների մի ամբողջ շարքով, ինչպիսիք են «Շարլ Պուրիե», «19-րդ դարի ֆրանսիական ուսույթական կոմունիզմի պատմության մասին» և այլ աշխատություններ, որոնց զգալի մասը հրատարակվել է ֆրանսիական գիտական հրատարակություններում:

Ա. Ռ. Հովհաննիսյանը բազմիցս և մեծ արժանապատվությամբ հայ պատմագիտությունը ներկայացրել է ինչպես Մոսկվայում, այնպես էլ տարբեր արտասահմանյան երկրներում, հանդես գալով բազմաթիվ միջազգային գիտական կոնգրեսներում և համաժողովներում:

Լինելով բարձր կուլտուրայի տեր մարդ, տիրապետելով բազմաթիվ լեզուների, Ա. Ռ. Հովհաննիսյանը իրենից ներկայացրել է իսկական գիտնականի, մտավորականի կերպար:

Արզաւ Հովհաննիսյանը Հայաստանի Հանրապետության գիտության վաստակավոր գործիչ էր, ակադեմիկոս Վուլգինի անվան մրցանակի դափնեկիր:

Ա. Ռ. Հովհաննիսյանի հիշատակը հավերժ կմնա մեր սրտերում:

ՀԳԱ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ